

ALEXANDRI REGIS DECRETA IN COMITIIS RADOMIENSIBUS ANNO 1505

Radomiensem autem conventionem, Nos Alexander Rex, anno 1505 habuimus et celebravimus quae eo ipso anno pro Dominica Conductus Paschae [30 III] per nos indicta, propter consiliarios Lithvaniae ac Prussiae terrarum expectatos in testimonio praesentium scriptos, aliosque magnae importantiae eventus, usque ad diem sabbathi post Octavam Sacratissimi Corporis Christi [31 V] continuata fuit, in eaque reverendissimis et reverendis in Christo patribus ac magnificis, venerabilibus, generosis et nobilibus, praelatis et baronibus consiliariis nostris ac terrarum nuntiis in fine privilegii istius communis scriptis moderantibus et consentientibus, nostras scripsimus constitutiones infra scriptas.

I De non faciendis constitutionibus sine consensu consiliariorum et nuntiorum terrestrium. Quoniam iura communia et constitutiones publicae non unum, sed communem populum afficiunt, itaque in hac Radomiensi conventione cum universis Regni nostri praelatis, consiliariis, baronibus et nuntiis terrarum, aequum et rationabile censuimus ac etiam statuimus, ut deinceps futuris temporibus perpetuis, nihil novi constitui debeat per nos et successores nostros sine communi consiliariorum et nuntiorum terrestrium consensu, quod fieret in praeiudicium gravamenque Reipublicae, et damnum atque incommode cuiuslibet privatum, ad innovatio-nemque iuris communis et publicae libertatis.

2 De constitutionibus novis per proclamationes publicandis. Ne per ignoratam constitutionem novam, quipiam colludi videatur, dum quidquam fieret contra constitutionem, quae ad cognitionem non esset deducta communem, idcirco in constitutionibus nostris plane procedere cupientes decernimus, quod nullus obligatus fuerit ad novam constitutionem servandam, nisi ipsa primum per proclamationem in Regno publicetur.

3 De suspectis in criminis, qui bonae famae sunt censendi, et de non captivandis bonae famae nobilibus.

Quanquam propter depravatam adolescentum nobilium multitudinem, quorum hac tempestate adeo aucta fuerit licentia, ut etiam tanquam prodigiose istud commissum esset, quod non posset eorum coerceri temeritas constitutionibus antiquis decernentibus nullum captivandum fore, nisi iure victus esset, quapropter innittendo veteri praedecessorum nostrorum instituto decernimus nullum nobilem captivandum, qui bonae esset famae, nisi iure prius fuerit convictus, non censebitur vero bonae famae esse quilibet, ter in regestris maleficorum descriptus, is ergo ut malae famae, absque iuris processu, praesentis duntaxat statuti patrocinio capi, detinerique poterit.

4 De servis maleficos insecuris.

Cum hac tempestate familiares ubique se excusarent quia dominus eorum ad insequendos fure, maleficos aut hostes non euntibus, ipsi quoque eosdem maleficos insequi nollent. quo non mediocre dabatur patrocinium, nequam hominibus manus evadentibus eorum, per quos commode poterant detineri. Quapropter statuimus ut quicunque servorum sive famulantium iubentibus dominis fures et malefactores quoscunque insequi et apprehendere noluerint recosaverintque, perpetuo sint infames, qui autem fures insequentibus et apprehendentibus infamiam obiicerent, eandem poenam infamiae incident eo facto.

5 Detempore servorum sub indicto tempore belli licentiandorum.

Quicunque servientium sive famulantium sub expeditione bellica aut aliqua alia necessitate iusta et legitima, licentiam a servitio apud dominum suum petierint et ab eo recesserint, perpetuo etiam sint infames, habebit autem quilibet ante bellicam expeditionem ante necessitatem domini sui sex septimanarum tempus, infra quod et non celerius a domino suo licentiam a servitio petet et postulabit.

6 De primo termino iudicii capitaneorum.

In Maiori Polonia ad vota illarum terrarum incolarum, subditorum nostrorum decernimus et statuimus, ut coram quolibet capitaneo, non sit terminus peremptorius in primo termino, ne maioris auctorita-

tis esse putetur capitaneus quam Rex, coram quo non est terminus peremptorius in primo termino, nisi quis ad hoc se sponte submittat.

7 De salario capitaneorum ab intromissione.

Capitanei introligantes in bona de brachi regali non recipient decem marcas, similiter burgrabii sexagenam, alias iuxta statutum Joannis Alberti Regis quo istud etiam cavitur.

8 De citationibus capitaneorum ad querelam.

Querebantur subditi nostri Maioris Poloniae praesertim de capitaneatu Posnaniensi citationibus capitanei se vehementer gravari. Quamobrem decernimus, quod capitaneus citari non debet ad querelam, nisi pro expulsione dominae dotalialis et pro recenti criminis tempus autem recentis criminis sit annus et sex hebdomadae.

9 De titulo ad citationes terrestres in capitaneatu Posnaniensi.

Conformare cupientes terras capitaneatus Maioris Poloniae terris aliorum capitaneatum Regni nostri statuimus, quod in Maiori Polonia citationes iudicij terrestris, deinceps non emanabunt sub titulo capitanei, sed sub titulo nostro et successorum nostrorum et sigillo terrestri, super iudiciis autem capitaneatus sub titulo et sigillo capitanei emanare et dari debebunt.

10 De salvis conductibus per capitaneos non dan-
dis kmethonibus terrigenarum.

Conquerentibus praelatis et proceribus Maioris Poloniae quod cum quodam respectu et levitate eorum hactenus capitanei Posnaniensis salvos conductus kmethonibus illorum et terrigenarum dare consueverant, statuimus communi consensu, quod de cetero praelatorum, baronum, procerum et terrigenarum nostrorum subditis kmethonibus, civibus, oppidanis aut servis capitanei locorum salvos conductus dare non debeant, sed ad ius commune in eventibus recurrentium decernimus kmethonibus talibus et quibuslibet conquerentibus, sic ut cuique iuris patrocinium debebitur.

II De numero plebeorum ad ecclesias cathedrales suscipiendorum.

Ad ecclesias cathedrales in Regno nostro non suscipientur in episcopos, praelatos et canonicos, nisi nobilis ex utroque parente et more nobilium educati, utque plebeorum certus sit numerus circa easdem ecclesias et qui ex eis ad episcopatus et praelaturas electi sunt, qui non essent ex utroque parente progenit: et educati more nobilium ad altiora non ascendant sub poena perpetui exilii et confisicationis bonorum parentum et consanguineorum eorum, qui niterentur venire contra hu-

iusmodi ordinationem, sub praetextu auctoritatis cuiuscunque, quapropter praesens et infrascriptum statutum super hoc publicitus editum, nostris praesentibus et aliis per nos approbatis praedecessorum nostrorum statutis ac privilegiis perpetuis adscribimus huiusmodi sub tenore.

12

Statuta ecclesiarum, seu de plebeis ad vota serenissimae principis dominae Elisabeth Dei gratia Reginae Poloniae genitricis nostrae sancitum continens qui et qualiter ad episcopatus et dignitates ecclesiarum recipiendi, ac qualiter nobilitas talium probetur in futurum.

Volentes tempore nostri felicis regiminis obviare tempestive periculis dissensionum et seditionum intestinarum, quae omni externo bello sunt graviores, quarum dissensionum nonnulla iudicia iam pullulant ex eo, quod dignitates et loca ecclesiarum nostri Regni cathedralium inferioris status homines, saepe per ambitionem quaerere consueverint, cum periculo manifesto

earundem ecclesiarum et dignitatum et cum praeiudicio nostrae nobilitatis, quae ab antiquis temporibus laborum et virtutum suarum officio, eisdem dignitatibus ecclesiasticis semper proficiebatur. Tum quod eadem nobilitas suis propriis cervicibus a casibus bellicis, Regnum ipsum defendere consuevit et adstricta est tum etiam eidem ecclesiae propter genus et assistantiam sui ipsius invicem sub pace et defensione debita existabant, quod esse nequaquam posset, si per eos regerentur qui eadem assistantia et ceteris adminiculis protegendi ipsas parentes, proinde de communi omnium consiliariorum nostrorum consilio et assensu atque eiusdem universae nobilitatis expostulatione hoc praesenti statuto et decreto perpetuis temporibus duraturo sanximus, constituimus et irrevocabiliter decrevimus ut de cetero ad cathedrales ecclesias in episcopos et in eisdem ecclesiis in praelatos, in collegiatis vero ecclesiis ad principales dignitates homines tantummodo de corpore eiusdem nobilitatis possint promoveri, inhibentes strictissime sub poena perpetui exilii et confisicationis bonorum omnium, cui poenae tam eos qui praesenti constitutioni quoquomodo vel aliquo colore aliquo auderent contravenire, ambiendo ubivis locorum suprascriptas dignitates, vel etiam oblatas acceptando, quam eorum parentes, propinquos ac promotores adiutoresque clandestinos, ac etiam manifestos subiacere volumus ita, ut cum primum huic decreto aliquis quocunque titulo insignitus non existens nobilis inventus fuerit contravenisse, ipso facto praedictae poenae sit subiectus eum eisdem parentibus et propinquis suis. In canonicatibus vero earundem cathedralium ecclesiarum per alios quoque nobiles obtinendis servari volumus privilegium et decretum alias per praedecessores nostros editum, adiicientes hoc etiam,

quisquam cuiuscunque generis vel conditionis existat, audeat beneficium quodcumque nostri iurispatronatus quoquomodo impetrare vel oblatum a quovis suscipe-re, sine nostro consensu, sub incursu praefatae poenae exilii et confiscationis suorum bonorum et parentum ac propinquorum eius. Et quoniam quaestio incidere de genere nobilitatis, quod diverso modo a quibusdam interpretari solet, declaramus, quantum ad praesens statutum attinet: eum tantummodo vocari nobilem et capacem dictarum dignatum et beneficiorum: cuius uterque parens nobilis et ex familia nobili sit progenitus; et quod tam ipse quam parentes eiusdem, habitarunt et habitant in suis possessionibus, castris, oppidis vel villis, iuxta morem patriae et consuetudinem nobilitatis, viventes legibus et iuri- bus Regni nostri nobilem. In quo genere nobilitatis, eos quoque nobiles appellando censemus, qui licet ma- tre populari, patre tamen nobili sunt procreati: quorum tamen parentes et ipsimet vivant et vixerint ad instar aliorum nobilem in Regno: ut supra et non exercuerint vel non exerceant eas artes et actiones; quas commu- niter cives et qui in civitatibus morantur, exercere solent. Per contrarium enim usum nobilitas ipsa, in po- pularem et plebeiam conditionem transire solet.

I6 De teloneis privata auctoritate non constituendis.

Quoniam depactatio quaelibet alieno seu privato iure commissa communem laederet, ut verisimile est liber- tatem, idcirco pro tuendo iure communi libertatis re- gnicolarum universorum nostrorum communi acceden- te consensu statuimus, quod nova telonea nemo sa- ecularium et spiritualium in bo- nis suis constituet neque consti- tuere audebit sine licentia et con- sensu donationeque nostra et consiliariorum Regni in conven- tione generali. Si vero quispiam secus fecerit, talis iure convictus per nos successoresque nostros iuxta nostrorum et consiliario- rum nostrorum arbitrium priva- tionis bonorum illorum poenam sustinebit, in quibus voluntate sua ac privatis iure et auctorita- te suis tanquam nostris solutiones sibi constituit de subditis nostris libertate iuris communis gaudentibus.

I7 De officialibus iudiciorum.

Officiales iudiciorum eligantur in conventioni- bus terrestribus iuxta consuetudinem diu observatam, alias iuxta constitutiones in Joannis Alberti Regis pri- vilegio scriptas, electique praestent nostri praesentis statuti vigore iuramentum nec habeant substitutos excepta infirmitate sub ammissione officiorum.

I8 De civibus a bello non liberandis.

Cum mercatores negotiatores et civitatum in- colae fortunatores sunt communiter ad opes per indu- striam assequendas, quibus aucti bonis civilibus bona terrestria accumulantes consueverunt a bello absolu- tiones obtinere, ut quemadmodum per industria bona assequuntur, sic etiam libertate maiori, quam nobili- tas in eis potirentur, quod etsi privata sua rei domesti- cae cura faciant commendabiliter, tamen quod istud in república abusum et dissensionum parens esset, quam quidem nobilitate sanguinis profusione rempublicam et terrestrem tranquillitatem tutante, fortunati cives fortunas terrestres occuparent et nobilem victimum usur- parent, et nihilominus ab oneribus publicis per indu- striam ut sit, se eximerent. Non indignum ergo cum praelatis, consiliariis, baronibus et terrarum nuntiis censuimus, quod cives habentes bona haereditaria ter- restria ad expeditionem bellicam obligata, non sint exempti et liberi ab eadem bellica expeditione quoties fuerit instituta litteraeque Maiestatis Regiae absolu- toriae ab huiusmodi expeditione datae vel dandae, lo- cum non habeant quod alias in privilegio Alberti Re- gis fratris nostri suprascripto latius est constitutum.

I9 De pretio rerum venalium per palatinos consti- tuendo.

Quamvis de pretio et valore rerum venalium satis su- perque constat scriptum esse et in nostris superiori- bus et antecessorum nostrorum privilegiis, tamen cum

I3 De causis saecularibus in iudicio spirituali non iudicandis.

Quamvis in antiquioribus statutis et privilegiis con- stat vicitum esse, ne spirituales iudices arrogarent, ipsis causarum saecularium iudicandi facultatem tam- men cum clamore communi impulsaremur, quod non obstantibus constitutionibus antiquis saeculares per- sonae plerumque evocantur ad spiritualia iudicia, pro negatio saeculari, quapropter decernimus et statuimus, quod iudicies spirituales saecularia iudicia non exerce- ant neque iudicent in futurum.

I4 De iniuriis spiritualium iure terrestri diffiniendis.

Spirituelles pro bonis sive iniuriis bonorum iuri communi subiectorum iure terrestri experiantur, iniuriae sunt super limitibus, kmethonibus fugitivis, caede et vulneribus, alias iuxta statutum Joannis Alberti Regis.

I5 De commissionibus per Maiestatem Regiam dandis et non dandis.

Auctoritatem iudiciarum ubique illibatam conservare cupientes statuimus, quod Nos successoresque nostri nullas dare debebimus commissions, non dabuntque successores nostri nisi super limitibus nostrorum bonorum et divisione bonorum haereditariorum inter fra- tres et proximiores, aut quae essent de consensu par- tum, alias datae nullus sint roboris vel momenti.

fortasse per negligentiam non fit executio decretorum, idcirco Nos iterum iterumque decrevimus et statuimus, quod palatini in suis palatinatibus pretia mercantiarum et rerum venalium constituent praediscentque veris testimoniosis et documentis pretia rerum qualia sint in partibus externis, unde adducuntur, et iuxta hoc etiam constituent iuxta aestimatione facta, contumaces et contemptores huiusmodi constitutionum per palatinos factarum, puniantur poena amissionis mercium.

20 De impetrantibus beneficia iuris patronatus. Fil nonnunquam quod cortisani et cursores romani beneficia per terrigenas de bonis eorum ad consolationem amicorum viventium et mortuorum fundata impetrant sique non mediocribus iacturis pauperem nobilitatem pro sui defensione iuris impendentem afficere consueverunt. Quapropter decernimus, quod impetrantes beneficia apud Sedem Apostolicam iurispatronatus nostri et dominorum nobiliumque saecularium nostri Regni puniantur in persona et in bonis, similiter amici et consanguinei impetrantium eorundem.

21 De dignitatibus et officiis hominibus possessionatis dandis. Innitentes statuto Niszoviensi et aliis praedecessorum nostrorum decretis rationabilibus, praesenti nostro sancimus privilegio et promittimus pro nobis et successoribus nostris, quia Nos successoresque nostri, dignitates et officia terrestria non dabimus nisi possessionatis in Regno terrisque illis, in quibus sunt huiusmodi dignitates et officia, sub poena in statuto perpraelatos Petricoviae supra scripto.

22 De valore floreni. Cum ex auri congerie, opum fit incrementum, quod quidem tantominus haberi consuevit, quanto maiori venderetur, ut igitur subditis nostris utcunque opitulemur ad accessiones opulentiores, quae ex auri fiunt copia, decernimus et statuimus, quod valor floreni Hungaricalis triginta duos grossos non excedat, aliter emens et vendens puniatur, iuxta constitutionem Petricoviensem anni praeteriti, alias iuxta constitutionem Alberti Regis fratris nostri.

23 De executione perlucrorum. Propter differentias inter capitaneos terrestres et particulares districtuum, pro executione perlucrorum nonnunquam excitatas cum eorum altero in alterum executionem differente consueverant negligi subditi nostri in effectu habendo iustitiae iam pridem decretae, idcirco statuimus, quod capitanei districtuum tenentur et debent exequi omnia perlucra contra omnes sui districtus subditos sub poena centum marcarum.

24 De libera venditione frumenti nobilium Bidgostiae.

Terrigenis Cuiavitis conquerentibus nobis, quia per oppidanos Bidgostienses nostros illibertarentur, qui terrigenae dum ex rure frumentum ex mercatu antea facto cuiquam transferunt in oppidum, mox alii oppidani non facto mercatu illud recipiebant, in domosque seu promptuaria sua deponebant, pro quo tametsi solutiones impendebant, tamen quia istud facerent in praediūdium prius ementis, et in illibertationem nobelium, idcirco statuimus, quod Bidgostiae sit nobilibus libera frumentorum venditio et deductio, sine aliquo aliorum oppidanorum impedimento, quorum cortio capitaneo pro tempore existenti sit commissa, sintque desuper litterae regiae, quoties opus erit, poenam regalem quatuordecim marcarum ex persona contemnente exigendam continentis comminatam.

25 De dignitariis et officialibus impositionatis.

Cum essent nonnulli, per favorem officia praesertim capitaneatum, dignitatumque aliarum in terris ab eorum domicilio remotioribus assecuti, obtinentes, qui propter suam absentiam occasiones pariunt scandalorum in eorum iurisdictionibus committendorum, nemine corcente pravam adolescentum et aliorum hominum licentiam, quapropter statuimus, quod in singulis Regni nostri terris et districtibus capitanei, officiales, dignitarii locorum sint possessionati, avisandi nostris litteris, ut satisfaciant officiis suis, quod si trina vice avisati officiis suis intendere non curaverint, priventur officiis et dignitatibus, sintque ipso facto privati, ideo admonendi, ut possessionati sint, ut frequentius visitent loca, in quibus dignitates habent et officia.

26 De dote per consanguineos mortuae mulieris a marito repetenda.

Dotum solutionem (mortua existente muliere cui viventi inscripta erat) dubia impiedebant hactenus dupli ratione, una quod vivente marito praemortuae uxoris consanguineis solutiones dotis potentibus, aliqui possessionem ad iudicandam putabant in bonis viventi mulieri reformatis, quorum supervivens maritus possessor esset, altera muliere post maritum ante sibi praemortuum moriente, et in possessionem dotalitii usque ad ultima vitae tempora existente, post eiusdem mulieris viduae mortis obitum consanguineis eiusdem mulieris viduae mortuae solutionem dotis potentibus nonnulli putarunt, ut consanguinei dictae mulieris viduae mortuae dotis solutionem iure repeteant, nonnulli decidebant consanguineos in possessione conservandos, quapropter Nos cum consiliariis et terrarum nuntiis, dubia ipsa absolvimus, decementes

perpetuo tenendum: quod dum mulier praemorta es-
set, habens dotis et dotalitii reformationem, dos a ma-
rito super vivente iure mediante exigatur, quem mari-
tum decernimus sic potiri possessione in bonis per eum
olim mulieri uxori suae viventi reformatis, uti vivente
ea potitus erat et possidebat, de quibus omnibus suae
olim uxoris consanguineis dotem potentibus iure
respondebit. Sed praemortuo existente marito mulier
per eum morte derelicta si possidebat usque ad ultima
vitae suae tempora bona
sibi per olim viventem ma-
ritum reformata, quaecun-
que ipsa mulier post mor-
tem mariti sui mortem obi-
ret, existens possessio re-
formationis sua, sic debe-
bitur possessio bonorum re-
formatorum consanguineis
mortuae illius mulieris ut
eam mulier vidua posside-
bat, quam possessionem
statuimus absque iuris
strepitu, constito duntaxat
de iure reformationis, et de
possessione per mulierem
ad tempora vitae habita, dandum per loci capitaneos
his quibus dotis debetur redditio.

am vero hic finem faciemus nostris in
Radom institutis suprascriptis, quae
olim voto communi praelatorum spiritu-
alium et saecularium ac procerum Regni
et nuntiorum terrarum constituimus, anno et die et loco,
supra scriptis praesentibus reverendissimis et reveren-
dis in Christo patribus dominis ac magnificis venera-
libus, generosis, nobilibus et famatis: Andrea Róża de
Boryszowice archiepiscopo Gnesnensi et primate Re-
gni nostri, Bernardino Wilczek de Lubień electo eccl-
iae Leopoliensi, Joanne de Konari Cracoviensi, Vin-
centio de Przeramb Vladislaviensi seu Cuiaviensi, Jo-
anne de Ludbrancz Posnaniensi, Luca Varmiensi, Ma-
thia de Drzewnica Premisiensi et vicecancellario Re-
gni, Alberto Vilnensi, Martino Miednicensi ecclesiarum
episcopis, Spitkone de Jarosław castellano Cra-
coviensi, Joanne de Tarnow Sandomiriensi palatino, Joanne de Zabrzezie alias palatino Trocensi et mare-

schalco Magni Ducatus Lithuaniae, Nicolao Gardzi-
na de Ludbrancz Calissiensi, Petro Myszkowski de
Mirow Lanciensis palatinis, Stanislao Janowicz ca-
stellano Trocensi et capitaneo Samogitia, duce Hlin-
ski mareschalco curiae nostrae Lithuaniae et capita-
neo in Bielsko, Stanislao Kiszka generali campiducto-
re Magni Ducatus Lithuaniae, Stanislao Hlebowicz
palatino seu capitaneo Potocensi, Nicolao de Koście-
lec Brestensi, Nicolao de Kretkow Junivladislaviensi,

Joanne de Tarnow
Russiae, Nicolao de
Kurozwanki Lubli-
nensi, Prandota de
Trczana Ravensi pa-
latinis, Joanne Jarando de Brudzow Calissiensi, Joanne de
Przeramb Siradiensi, Stanislao de Chodecz Leopoliensi, Ja-
nussio Latalski Gnesnensi, Jacobo de
Sziekluka Woyni-
ciensi, Joanne Ślu-
pecki Sandecensi,

Petro Szafraniec de Pieskowaska Wisliciensi, Joanne Jordan de Zakliczyn Biecensi, Stanislao de Młodziejowice Radomiensi, Martino Skolnicki de Bogu-
ria Zawichostensi, Stanislao de Potulice Miedzyrzecensi, Petro de Opalenica Landensi, Petro Gorski Naklensi, Nicolao de Radzikow Dobrzynensi, Stanislao de Srzensko Wiznensi, Andrea de Oporow Kruświcensi, Petro de Niemygłow Ravensi, Paulo de Chod-
cza Polanecensi, Nicolao Myssopad Czechoviensi, Joanne Szamowski Konariensi castellanis, Joanne de Lasko cancellario, Jacobo de Szydłowiec thesaurario Regni nostri, Alberto Gorski scholastico Vladislaviensi, Nicolao de Bartniki custode Plocensi secretariis nostris, Nicolao Firley de Dąmbrowica vexillifero Cracoviensi et capitaneo Lublinensi, Alberto Skora de Gay Dobrinensi, Derslao Wilczek de Lubień Leopoliensi, Stanislao de Kazanow Lublinensi, Stanislao Szafraniec de Pieskowaska curiae nostrae succamerariis, ceterisque quamplurimis consiliariis universarumque terrarum nuntiis et regnolis nostris testibus ad pra-
emissa fide dignis sincere et fidelibus dilectis.

Według tekstu opublikowanego w: *Volumina Constitutionum t. I 1493–1549, vol. I 1493–1526*.
Do druku przygot. S. Grodziski, I. Dwornicka i W. Uruszcak, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1996

